

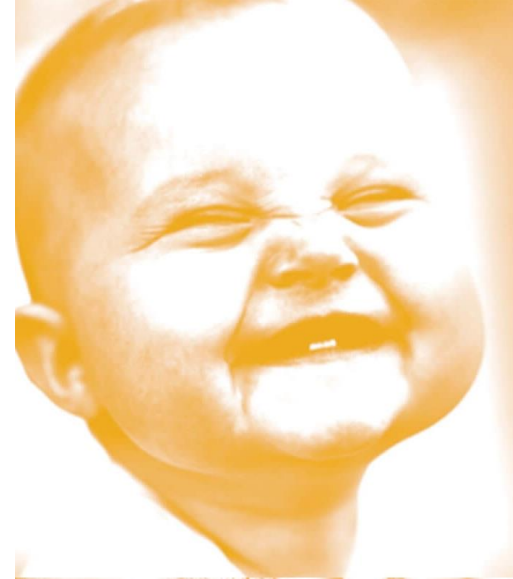
lääkäiden henkiläiden palvelujen uudistaminen 2019- 2023

Hallitusohjelmaneuvottelut, sote- palvelut

Jaana Huhta, hallitusneuvos

Esityksen viitekehys

- **Perusoikeuksien merkitys iäkkäiden palveluissa**
- **lääkkäiden henkilöiden palvelujen keskeinen lainsäädäntö**
  - Asiakas- ja potilaslaki
  - Palveluja ja niistä perittäviä maksuja koskeva lainsäädäntö
  - Vanhuspalvelulaki
  - Muut hallintoa sekä sote-palveluja säänteävät lait
- **lääkkäiden henkilöiden palvelujen uudistaminen ed. hallituskaudella**
  - Henkilöstömitoitus; RAI-arviointijärjestelmä
  - Kotiin annettavien palvelut ja asumispalvelut sekä kotihoidon laadun ja henkilöstön riittävyyden turvaaminen
  - Palvelujen johtaminen, laatu ja omavalvonta sekä seuranta

Keskeisiä perusoikeuksia

- Ihmisarvo, osallistuminen (PL 1 §)
- Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (PL 6 §)
- Oikeus sosiaaliturvaan (PL 19 §)
- Oikeus elämään, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (PL 7 §)
- Yksityiselämän suoja (PL 10 §)
- Oikeusturva (PL 21 §)
- Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin (PL 17 §)

Esimerkkejä perusoikeuksien näkökulmasta (PL 19 § - välttämätön huolenpito, riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut)

- Palveluiden saatavuus, palvelutarpeen arviointi ja palvelujen laatu.
- Hoito- ja asiakassuunnitelmien sisältö; esimerkiksi tiedot asiakkaan mieltymyksistä ja näkemyksistä
- Muistisairaiden yöaikainen hoito ja huolenpito, turvallisuus
- Henkilökohtaisen hygienian hoito, mm. vaippojen riittävä määrä
- Laadultaan hyvä hoito; mm. päivittäinen ulkoilu; kyse perustarpeista huolehtimisesta ja siten myös ihmisarvon kunnioittamisesta.
- Terveystenhuollon palvelujen saatavuus ja saavutettavuus; harvat lääkärinkäynnit ja henkilökohtaisen kontaktin puuttuminen voivat vaarantaa iäkkäiden oikeuden riittäviin terveyspalveluihin, ml. hampaiden ja suun terveys

Yksityiselämän suoja ja yksityisyys (PL 10 §)

- Oikeus yksityisyyteen myös hoitopaikoissa ja asumisyksiköissä
- Arkaluonteisten asioiden salassapidosta tulee huolehtia
- Asiakkaan yksityisyyttä tulee kunnioittaa; ei asiakkaan huoneeseen koputtamatta ja tervehtimättä
- Asiakkaan henkilökohtaisista asioista ei puhuta muiden asiakkaiden kuullen
- Asukashuoneiden ovissa ei tule olla ikkunoita, joista näkee asukkaan omaan huoneeseen
- Yksityisyyden suojan ja kotirauhan suhde teknologian ja etäpalvelujen käyttöön

lääkäiden henkilöiden palvelut ("vanhuspalvelut")

- Sosiaalihuoltolakia ja terveydenhuoltolakia yleislakeina sovelletaan myös iäkkäisiin henkilöihin
- **Kotiin annettavat ja asumispalvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain mukaisesti**
- **Vanhuspalvelulaissa** on säännökset iäkkään henkilön palvelutarpeeseen vastaamisen sekä palvelujen toteuttamisen yleisistä periaatteista, palvelutarpeiden selvittämisestä ja asiakassuunnitelmasta sekä palvelujen laadusta ja henkilöstöstä
- lääkäiden henkilöiden palveluissa on lisäksi sovellettava esimerkiksi sosiaalihuoltolain 4 luvun säännöksiä sosiaalihuollon toteuttamisesta sekä säännöksiä asiakkaan tuen tarpeesta ilmoittamisesta (40 §) ja monialaisesta yhteistyöstä (41 §)

Palvelutarpeisiin vastaamisen yleiset periaatteet vanhuspalvelulaissa, 13 §

- Hyvinvointialueen on järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä.
- Palvelut on toteutettava niin, että ne tukevat iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Muun palveluntarpeen ennalta ehkäisemiseksi on kiinnitettävä huomiota erityisesti kuntoutumista edistäviin ja kotiin annettaviin palveluihin.
- Vanhuspalvelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua ohjausta (=hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen ja toimintakyvyn edistämiseen sekä sairauksien, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn) on tarpeen mukaan sisällytettävä kaikkiin iäkkäille henkilöille järjestettäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Pitkääaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamista koskevat periaatteet, 14 §

- Hyvinvointialueen on toteutettava iäkkään henkilön arvokasta elämää tukeva pitkäaikainen hoito ja huolenpito *ensisijaisesti hänen kotiinsa annettavilla ja muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla*. Palvelut on sovitettava sisällöltään ja määrältään vastaamaan iäkkään henkilön kulloisiakin palveluntarpeita.
- Pitkääaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava niin, että *iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi ja että hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan*. Iäkkäille avio- ja avopuolisoille on järjestettävä mahdollisuus asua yhdessä.
- Hyvinvointialueen on turvattava iäkkään *henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys*, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa iäkkään henkilön toivomuksen tai hänen palveluntarpeidensa muutoksen johdosta taikka muusta erityisen painavasta ja perustellusta syystä.

Palvelutarpeiden selvittäminen, 15 §, 15 a §

- Palvelutarve selvitettävä kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen läheisensä tai edunvalvojan kanssa
- Selvittäminen on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä; SHL 36 §:n 2 momentin määräaika yhteydenotosta yli 75-vuotiailla
- Palveluntarpeiden selvittämisen yhteydessä on arvioitava iäkkään henkilön toimintakyky monipuolisesti ja luotettavia arviointivälineitä käyttäen. Toimintakykyä arvioitaessa on selvitettävä, miltä osin iäkäs henkilö pystyy suoriutumaan tavanomaisista elämän toiminnoista asuin- ja toimintaympäristössään, ja missä asioissa hän tarvitsee tukea ja apua.
- Arvioinnissa on otettava huomioon iäkkään henkilön fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä hänen ympäristönsä esteettömyyteen, asumisensa turvallisuuteen ja lähipalvelujensa saatavuuteen liittyvät tekijät.
- Arvioinnissa on käytettävä RAI-arviointivälineistöä, jos iäkäs henkilö 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun ammattihenkilön alustavan arvion mukaan tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi tai kun iäkäs henkilö saa edellä tarkoitettuja hyvinvointialueen järjestämiä palveluja ja hänen olosuhteissaan tapahtuu olennaisia muutoksia.

Asiakassuunnitelma, 16 §

- Hyvinvointialue vastaa siitä, että iäkkäälle henkilölle laaditaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu suunnitelma (*asiakassuunnitelma*). Suunnitelma on laadittava ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun iäkkään henkilön palveluntarve on selvitetty, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.
- Asiakassuunnitelmassa on määriteltävä iäkkään henkilön toimintakykyä koskevan arvion perusteella, millainen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuus tarvitaan hänen hyvinvointinsa, terveytensä, toimintakykynsä ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä hänen hyvän hoitonsa turvaamiseksi.
- Iäkkään henkilön hoitoa ja huolenpitoa sekä toimintakyvyn ylläpitämistä turvaavat palvelut on suunniteltava niin, että ne vastaavat määrältään, sisällöltään ja **ajoitukseltaan** hänen tarpeitaan.
- Iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa on neuvoteltava vaihtoehtoja kokonaisuuden muodostamiseksi. Iäkkään henkilön näkemykset vaihtoehtoja on kirjattava suunnitelmaan.
- Asiakassuunnitelma on tarkistettava ilman aiheetonta viivytystä aina silloin, kun iäkkään henkilön toimintakyvyssä tapahtuu hänen palveluntarpeeseensa vaikuttavia olennaisia muutoksia.

Omatyöntekijä 17 §

- Laissa täsmennetty iäkkäälle henkilölle sosiaalihuoltolain 42 §:n mukaisesti nimetyn omatyöntekijän tehtäviä -> Sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä asiakkuuden ajaksi omatyöntekijä (ellei ilmeisen tarpeetonta).
- Omatyöntekijän on *iäkkään henkilön yksilöllisten tarpeiden* mukaisesti:
  - 1) neuvottava ja tuettava iäkästä henkilöä hänen tarvitsemiensa sosiaali- ja terveyspalvelujen saantiin ja toteuttamiseen liittyvissä asioissa;
  - 2) seurattava yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa tai läheisensä kanssa asiakassuunnitelman toteutumista sekä iäkkään henkilön palveluntarpeiden muutoksia;
  - 3) oltava iäkkään henkilön suostumuksella tarvittaessa yhteydessä hänen sosiaali- ja terveyspalvelujensa järjestämisestä ja tuottamisesta vastaaviin tahoihin, jotta palvelut vastaisivat mahdollisimman hyvin iäkkään henkilön tarpeita.
- Säännös on tärkeä erityisesti kotihoidon, tukipalvelujen ja yhteisöllisen asumisen asiakkaiden palvelukokonaisuuden koordinoinnissa ja hallinnassa.

Päätös sosiaalipalvelujen myöntämisestä ja oikeus palveluihin, 18 §

- Hyvinvointialueen on tehtävä päätös iäkkään henkilön kiireellisesti tarvitsemien sosiaalipalvelujen myöntämisestä kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta ja *järjestettävä myönnetty palvelut viipymättä siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu.*
- Päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille.
- Iäkkäällä henkilöllä on oikeus saada hänelle myönnetty muut kuin kiireelliset sosiaalipalvelut ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluttua *asian vireille tulosta. (vrt. SHL 45 §)*
- Päätöstä tehtäessä on otettava huomioon, mitä 13 ja 14 §:ssä säädetään. Sosiaalipalvelujen riittävyyden määrittelyn perustana on pidettävä 15 §:ssä tarkoitettua palveluntarpeiden selvittämistä sekä 16 §:ssä tarkoitettua asiakassuunnitelmaa.

lääkkäiden palvelujen uudistaminen ja kehittäminen 2019- 2023

lääkkäiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistaminen hallituskaudella - hanketyö

- lääkkäiden palvelujen laatusuositus 2020-2023, seuraava valmisteilla
- Poikkihallinnollinen ikäohjelma vuoteen 2030 väestön ikääntymiseen varautumiseksi, VNP joulukuu 2022, useita tavoitekokonaisuuksia
- Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystakeskus –hanke
- Osana Tulevaisuuden sotekeskus-ohjelman hankekokonaisuutta toteutettava Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hanke

Ensimmäisen vaiheen keskeiset muutokset - vanhuspalvelulaki HE 4/ 2020 vp

- Ympäri vuorokautisen hoidon henkilöstön vähimmäismitoitus lakisääteiseksi 1.10.2020
  - Henkilöstömitoitus koskee välitöntä asiakastyötä
  - Välitön asiakastyö ja välillinen työ määritellään laissa ja ne erotetaan toisistaan mitoitusta laskettaessa
  - Säännökset toimintayksikön henkilöstörakenteesta ja osaamisesta; tavoitteena monipuolistaa henkilöstörakennetta
  - Mitoitus noussut asteittain 1.10.2020 alkaen - 1.12. 2023 alkaen väh. 0,7 työntekijää asiakasta kohti, 1.4.2023 alkaen 0,65
- RAI-arviointivälineistö otettava käyttöön iäkkään henkilön palvelutarpeen arvioinnissa viimeistään 1.4.2023

Välittömään asiakastyöhön osallistuvat henkilöt ympärivuorokautisessa palveluasumisessa (mitoitukseen laskettava henkilöstö)

- 1) sairaan- ja terveydenhoitajat;
- 2) lähi- ja perushoitajat;
- 3) geronomit;
- 4) kodinhoitajat;
- 5) sosiaalialan ohjaajat ja kasvattajat;
- 6) sosionomi AMK-tutkinnon suorittaneet;
- 7) soveltuvan ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet;
- 8) soveltuvan opistoasteisen tutkinnon suorittaneet;
- 9) fysio- ja toimintaterapeutit;
- 10) kuntoutuksen ohjaajat;
- 11) hoiva-avustajat;
- 12) viriketoiminnan ohjaajat ja muut vastaavat asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoon osallistuvat työntekijät;
- 13) toimintayksiköiden johtajat ja vastuuhenkilöt.

Henkilöstömitoituksen toteutuminen 11/2022

- Toimintayksiköt ovat tähän mennessä pystyneet toteuttamaan kulloinkin voimassa olevan mitoituksen
- Noin 32 % kaikista yksiköistä täytti 0,7 mitoituksen
- 24 % yksiköistä oli välillä 0,65-0,69
- yli puolet yksiköistä ylitti tuolloin jo nykyisin voimassa olevan mitoituksen 0,65.
- Mitoituksen nostaminen on tähän mennessä tapahtunut lähinnä hoiva-avustajia lisäämällä
- Merkittävää määrää mitoituksen vuoksi suljettuja hoitopaikkoja ei näy THL:n seurannassa.

Toisen vaiheen uudistuksen päätavoitteet; HE 231/2021 vp

1. Iäkkäiden kotihoidon turvaaminen

- iäkkäiden saatava palvelutarpeitaan vastaavat palvelut
- henkilöstön riittävyys varmistettava (pito- ja vetovoimatekijöitä vahvistavia keinoja muun ohjauksen lisäksi myös lakiin)

2. Kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon väliin joustavia asumis- ja palvelukokonaisuuksia

- Muutokset sosiaalihuoltolakiin, koskevat kaikkia asiakasryhmiä

3. Henkilöstön riittävyyden, palvelujen laadun ja asiakastyytyväisyyden vahvempi seuranta, vanhuspalvelulaki

- vertailukelpoista tietoa palvelujen hankinnan ja valvonnan tueksi

Kotiin annettavia palveluja koskevan palvelujärjestelmän muutokset 1.1.2023

- Kotihoito keskeiseksi palveluksi (yhdistetään kotipalvelu ja kotisairaanhoido), 19 a §
  - Lähinnä lainsäädännön rakennetta koskeva muutos, palvelujen sisällöt pääosin entisellään
  - Kotihoitoa järjestettävä vuorokauden ajasta riippumatta, 19 a § 4 mom
- Tukipalvelut erilliseksi sosiaalipalveluksi, 19 §
  - Tukipalvelujen tarve yleensä ensimmäisenä (ateria-, vaatehuolto-, siivous-, asiointipalvelu, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä ja tukeva palvelu)
  - Voi myöhentää kotihoidon ja muiden raskaampien palvelujen tarvetta
  - Korostaa hyvinvointialueen järjestämisvastuuta; arviointi, suunnitelma, päätöksenteko
- Lapsiperheen oikeus kotipalveluun omaksi pykäläkseen (18 a §)
  - Sisältö ja oikeus palveluun palveluun eivät muutu, säännöksen alkuperäinen tavoite korostuu

Kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaaminen

Kotihoitoon kuuluvat kotikäynnit sekä niitä toteuttavien työntekijöiden päivittäiset työtehtävät ja työajat on suunniteltava niin, että asiakas saa palvelua sen tuntimäärän, joka hänelle kuuluu palvelua koskevan päätöksen tai sopimuksen mukaan, jollei hänen muuttuneista olosuhteistaan muuta johdu (*Kotikäyntien suunnittelu ja kotihoidon toteuttaminen, SHL 46 b §*)

1. Kotikäyntien hyvä suunnittelu: työajan käytön optimointi ja ruuhkahuippujen tasaaminen, mm. hoiva-avustajien osaamisen hyödyntäminen siihen sopivissa tehtävissä, eettisen kuormituksen vähentäminen
2. Toimintayksikön johdon reagoitava välittömästi työvoiman vajeeseen käytettävissään olevin keinoin (46 b § 2 mom, *kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaaminen 49 b §*)
3. Henkilöstön riittävyyden varmistamista painotetaan omavalvonnassa sekä toimintayksikön johtajan tehtävänä (46 a §, 47 §)
4. Vanhuspalveluihin kohdistuvaa THL:n seurantaa ja sitä koskevien tietojen julkistamista vahvistetaan (VanhusPL 24 a §)

Kotihoidon tilanteen vahvistaminen

- Kotihoidon käynnit olivat edellisessä seurannassa vähentyneet merkittävästi
- Vähentymisen syyt eivät ole tiedossa, mutta taustalla saattaa olla
  - Henkilöstön saatavuuden heikkeneminen
  - Hoidon kohdentaminen eniten tarvitseville ja pidemmät käyntiajat heille
- Mitä voidaan tehdä:
  - Henkilöstörakenteen monipuolistaminen, mm. hoiva-avustajien hyödyntäminen
  - Teknologian hyödyntäminen sekä työn organisoinnissa (esim. toiminnan ohjaus) että asiakkaiden palveluissa
  - Etäkäynnit ja lääkerobottien käyttö on lisääntynyt merkittävästä ja niiden vaikuttavuudesta on jo näyttöä

Asumispalvelujen muutokset - sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuollon asumispalvelut 1.1.2023

- Tilapäinen asuminen
  - Tilapäistä asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee asumisensa järjestämisessä hyvinvointialueen lyhytaikaista, kiireellistä apua.
- Tuettu asuminen
  - Tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella.
  - Tuettua asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee hyvinvointialueen apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä.
- Yhteisöllinen asuminen
- Ympäri vuorokautinen palveluasuminen

Yhteisöllinen asuminen, SHL 21 b §

- Korvaa aiemman ns. tavallisen palveluasumisen
- Kenelle:
  - Henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Sairaudella tarkoitetaan sekä fyysisiä että psyykkisiä sairauksia.
- Sisältö:
  - 1) esteetön, turvallinen asumisyksikkö, jossa asiakkaan käytössä tarpeitaan vastaava huoneisto ja
  - 2) tiloissa tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa (→ ”yhteisöllisyys”)
  - Myös aiemmin tavalliseen palveluasumiseen on sisältynyt velvoite järjestää asiakkaalle sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut.
- Muut asiakkaan tarvitsemat palvelut järjestetään erikseen (esimerkiksi kotihoito, tukipalvelut, muut kotiin annettavat palvelut)
  - Asiakkaan tarpeen mukaiset muut palvelut voi tuottaa yksi tai useampi muu palveluntuottaja kuin yhteisöllisen asumisen tuottaja
  - On kuitenkin mahdollista myös palkata yksikköön oma henkilökunta, joka tuottaa yhteisöllisen asumisen lisäksi myös asiakkaan muut tarpeen mukaiset palvelut (kuten aiemmin tavallisessa palveluasumisessa).
  - Henkilöstön määrä perustuu asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin eikä toimintayksikkökohtaiseen (seiniin sidottuun) mitoittamiseen.

Yhteisöllisen asumisen merkitys

- Vaikutus palvelurakenteeseen; kotihoidon ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin sijoittuvia palveluja kehittämällä voidaan vaikuttaa iäkkäiden asiakkaiden hyvinvointiin ja toimintakykyyn ja siten siirtää raskaamman palvelun tarvetta.
- Kotiin annettavien tai kotoa käsin tavoitettavien palvelujen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin sijoittuvia palveluja kehittämällä voidaan vaikuttaa asiakkaiden hyvinvointiin ja toimintakykyyn.
- Jos yhteisöllisen asumisen toteuttamisessa onnistutaan hyvin, on mahdollista jatkossa ohjata ympärivuorokautiseen palveluasumiseen (vain) niitä asiakkaita, jotka tarvitsevat ympärivuorokautisesti läsnä olevaa henkilökuntaa (tarpeiden runsaus ja ennakoinnattomuus).
- Yhteisöllisen asumisen asiakkaiden toimintakykyä edistää asumisen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyys (esteettömyys, virikkeellisyys ja yhteisölliseen toimintaan soveltuvat tilat).
- Erityisesti muistisairaat tarvitsevat jatkuvaa sosiaalisten taitojen ylläpitämistä, koska taidot, joita henkilö ei arjessa käytä, menetetään usein pysyvästi.
- Asumisen uusilla ratkaisuilla voidaan vastata sellaisiin tarpeisiin, jotka eivät edellytä raskasta hoitoa ja huolenpitoa, kuten yksinäisyyteen ja siitä johtuvaan pelkoon ja ahdistukseen.
- Osa palveluista on mahdollista järjestää yhteisöllisen asumisen asiakkaille ryhmämuotoisina palveluina (esimerkiksi ruokailu, osa toimintakyvyn ylläpidosta).

Yhteisöllisen asumisen toteuttaminen

- Yhteisöllinen asuminen on hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleva sosiaalipalvelu: palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma, hallintopäätös
- Hyvinvointialue vastaa siitä, että yhteisöllisessä asumisessa tarjotaan säännöksessä tarkoitettu asuminen ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa ja että asiakkaan tarvitsemat muut palvelut järjestetään asiakassuunnitelman ja siihen perustuvan päätöksen mukaisesti.
  - Asumisen järjestäminen mahdollista joko hyvinvointialueen omissa tiloissa tai ostopalveluna
  - Jos asuminen järjestetään ostopalveluna, sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan tuottamisesta asumisyksikön tiloissa voi vastata asumista tuottava toimija tai toinen palveluntuottaja. Asiasta sovitaan palvelun ostoa koskevassa sopimuksessa.
  - Kukin palveluntuottaja vastaa itse antamastaan palvelusta
- Hyvinvointialue voi huolehtia asiakkaan palvelukokonaisuudesta esimerkiksi omatyöntekijän avulla

Yhteisöllisen asumisen toteuttaminen

- Lailla ei muuteta voimassa olevia yksityisten palveluntuottajien lupa- tai ilmoitusvelvollisuuksia.
- Yhteisöllinen asuminen ei ole luvanvaraista palvelua (SospaL 7 § 3 mom).
- Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonta kohdistuu asumisyksikön tilojen asianmukaisuuteen sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan.
- Asumispalvelujen ohjauksessa on huomioitava uusi lainsäädäntö. Jos on tarjolla palveluasumista, joka ei täytä yhteisöllisen asumisen vaatimuksia esimerkiksi sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan osalta, on ryhdyttävä toimiin palvelun muuttamiseksi lain mukaiseksi. Nykyäänkin osana asumispalveluja on pitänyt tarjota sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen, SHL

21 c §

- vastaa nykyistä ns. tehostettua palveluasumista, sisältö säilyy pääosin ennallaan
- asuminen kuten yhteisöllisessä asumisessa, mutta paikalla henkilöstöä ympärivuorokautisesti → henkilöstömitoitus
- sisältää nykyiseen tapaan hoidon ja huolenpidon lisäksi täyden ylöspidon
  - Ympäri vuorokautinen palveluasuminen sisältää henkilön yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattoman hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, ateriat, vaatehuollon, siivouksen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan.
  - Palveluasumista on toteutettava niin, että henkilön yksityisyyttä kunnioitetaan ja hänen osallisuuttaan tuetaan. Lisäksi on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut.

Yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen yhdistäminen, 46 c §

- Voidaan toteuttaa samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluvissa tiloissa
- Rakennuskokonaisuuteen voi kuulua myös ns. tavallisen asuntokannan asuntoja
- Tavoite vähentää etenkin iäkkäiden henkilöiden muuttoja palvelutarpeen kasvaessa
- Säännös kirjoitettu mahdollistavaan muotoon, jotta mahdollistaa toimintaympäristön muuttumisen huomioon ottamisen ja asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin vastaamisen heidän etunsa mukaisesti

Käytännön toteuttaminen (SHL 46 c §)

- Rakennuksessa voi olla yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista sekä asumista tavalliseen asuntokantaan kuuluvissa asunnoissa.
- Molempia palveluja voidaan tuottaa samassa toimintayksikössä, jolloin niillä voi olla yhteinen vastuuhenkilö, henkilöstö ja omavalvontasuunnitelma. Asuminen tavanomaiseen asuntokantaan kuuluvassa asunnossa ei kuitenkaan muodosta toimintayksikköä.
- Tilanteessa, jossa asukkaan toimintakyky muuttuu niin, että hänellä on tarve siirtyä yhteisöllisestä asumisesta tai tavallisesta asumisesta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, hänelle on tehtävä palvelutarpeen arviointi ja palvelusuunnitelma sekä niihin pohjautuva hallintopäätös ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisestä.
  - Asiakkaan etu on aina otettava huomioon. StVM: jos asiakkaan etu edellyttää siirtymistä toiseen asuntoon, on pyrittävä järjestämään asiakkaan asuminen vahvempien palvelujen turvin ainakin samassa asuinympäristössä, esimerkiksi palvelukorttelissa.

Voiko henkilön tavalliseen asuntokantaan kuuluva asunto tulla osaksi tehostetun palveluasumisen yksikköä, jos asukkaan palvelutarve sitä vaatii?

- Säännöksen tarkoituksena on, että jos asiakkaan palvelutarve muuttuu ja hän tarvitsee esimerkiksi ympärivuorokautista palveluasumista, hänen ei tarvitsisi muuttaa sitä varten toiseen asuntoon, jos hänen nykyiseen asuntoonsa pystytään kyseistä palvelua antamaan siten, että se on turvallista ja vastaa asiakkaan palvelutarpeeseen.
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen antamiseksi em. asunnon tulee täyttää palvelun antamiseen soveltumisen vaatimukset (pelastuslainsäädäntö, ympäri vuorokauden läsnä olevan henkilöstön läheisyys jne.).
- Yksi mahdollinen toimintatapa on, että ennen kuin aletaan toteuttaa yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista samassa rakennuskokonaisuudessa, määritellään, mihin asuntoihin on mahdollista antaa ympärivuorokautista palveluasumista. Asukas tietäisi tällöin asuntoon muuttaessaan, onko asuntoon mahdollista saada ympärivuorokautista palveluasumista.

Voiko henkilön tavalliseen asuntokantaan kuuluva asunto tulla osaksi tehostetun palveluasumisen yksikköä, jos asukkaan palvelutarve sitä vaatii?

- Jos tavallisen asumisen asiakkaasta tulee ympärivuorokautisen palvelun asiakas, hänen asunnostaan tulee osa toimintayksikköä, jos asunto tähän soveltuu.
- Jos asiakkaan hallinnassa oleva asunto ei sovellu ympärivuorokautisen palveluasumisen antamiseen, palvelua ei voida antaa asiakkaan asuntoon. Tällöin tulee arvioitavaksi asiakkaan siirtyminen soveltuvaan asuntoon, jotta hän voi saada tarvitsemansa palvelut, jotka tulee pyrkiä antamaan saman rakennuskokonaisuuden sisällä (asiakkaan edun huomiointi).

Yhteisen henkilökunnan käyttö, kun yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista toteutetaan samassa rakennuskokonaisuudessa

- Molempien palvelujen asiakkaita varten tulee olla riittävä henkilöstö.
- Ei ole tarpeen nimetä tiettyjä työntekijöitä vastaamaan vain esimerkiksi yhteisöllisen asumisen asiakkaiden palvelutarpeisiin, vaan henkilöstö voi vastata molempien yksiköiden asiakkaiden palvelutarpeisiin.
- Palveluntuottaja vastaa aina siitä että, palvelu vastaa laadultaan laissa olevia edellytyksiä.

Yhteisen henkilöstön käyttö myös rakennuskokonaisuuteen sisältyvien tavallisten asuntojen asukkaille

- Sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa tuottava henkilöstö voi toteuttaa toimintaa molempien yksiköiden asiakkaille sekä haluttaessa myös rakennuskokonaisuuteen sisältyvien tavallisten asuntojen asukkaille.
- Toimintayksiköiden henkilöstö voi myös antaa esimerkiksi tukipalveluja tai kotihoitoa rakennuskokonaisuuden tavallisen asuntokannan asukkaille, kun huolehditaan siitä, että kaikkien palvelujen asiakkaat saavat heille myönnetyn määrän palvelua.

Vanhuspalvelulain muutokset 1.1.2023

Vanhuspalvelulain keskeiset muutokset

- THL:n velvollisuus seurata palvelujen laatua (24 a §)
- **Johtamisella** on myös tuettava työntekijöiden työhyvinvointia (21 §)
- **Omavalvontaa** on toteutettava toimintayksikön päivittäisessä toiminnassa, mukaan lukien myös henkilöstön riittävyyden jatkuva seuranta (23 § 1)
- Toimintaa on kehitettävä asiakkailta ja henkilöstöltä kerättävän palautteen ja lisäksi henkilöstön riittävyyttä koskevien tietojen perusteella (23 § 3)
- Iäkkäiden henkilöiden pitkäaikainen sosiaalihuollon laitoshoidon lakkaaminen siirtymäajan jälkeen (14, 14 a, 15 b §)
- **Täsmennetään iäkkäälle henkilölle sosiaalihuoltolain mukaisesti nimetyn omatyöntekijän tehtäviä (17 §)**

Vanhuspalvelulain keskeiset muutokset

- Täsmennetty säännöstä asiakassuunnitelmasta. Palvelut on suunniteltava niin, että ne vastaavat määrältään, sisällöltään ja *ajoitukseltaan* iäkkään henkilön tarpeita. Suunnitelmaan on kirjattava iäkkään henkilön tarve saada esimerkiksi yöaikaista kotihoitoa
- Yhdenmukaistettu päätöksentekoa koskeva säännös SHL 45 §:n mukaiseksi
- Sosiaalipalvelujen riittävyys määrittelyn perustana on pidettävä 15 §:ssä tarkoitettua palveluntarpeiden selvittämistä sekä 16 §:ssä tarkoitettua asiakassuunnitelmaa
- Kunnan ja hyvinvointialueen otettava huomioon ikääntyneen väestön asumistarpeet strategisessa suunnittelussaan (5 §) sekä kannustettava ikääntyneitä asumisensa ennakkointiin (12 §)

12 § Hyvinvointia edistävät palvelut

- Hyvinvointialueen on järjestettävä ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia neuvontapalveluja.
- Lisäksi hyvinvointialueen on tarjottava hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä erityisesti niille ikääntyneeseen väestöön kuuluville, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen arvioidaan tutkimustiedon tai yleisen elämäkokemuksen perusteella liittyvän palveluntarvetta lisääviä riskitekijöitä.
- Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin palveluihin on sisällytettävä:
  - 1) hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen ja toimintakyvyn edistämiseen sekä sairauksien, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäävä ohjaus;
  - 2) ikääntyneen väestön terveyden ja toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien tunnistaminen ja niihin liittyvä varhainen tuki;
  - 3) sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa koskeva ohjaus;
  - 4) sairaanhoitoa, monialaista kuntoutusta ja turvallista lääkehoitoa koskeva ohjaus; sekä
  - 5) ohjaus kunnassa ja hyvinvointialueella tarjolla olevien hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista edistävien palvelujen käyttöön.
- Edellä 1 momentissa tarkoitettussa neuvonnassa on kannustettava ikääntynyttä väestöä oman asumisensa ennakointiin ja itsenäistä asumista tukevien ratkaisujen toteuttamiseen.
- Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut palvelut voidaan järjestää ja tarjota ikääntyneen väestön neuvolatoimintana.

Vanhuspalvelujen seurannan muutokset

- Vanhuspalveluihin kohdistuvaa THL:n seurantaa ja sitä koskevien tietojen julkistamista vahvistettu (24 a §)
- THL:n lakisääteisenä tehtävänä seurata iäkkäille henkilöille tuotettujen sosiaali- ja terveyspalvelujen laatua (THL-laki)
- Osana seurantaa THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi. Iäkkäälle henkilölle säännöllistä kotihoitoa tai pitkäaikaista ympärivuorokautista palveluasumista antavan toimintayksikön on huolehdittava siitä, että sen asiakas saa hänelle soveltuvalla tavalla tiedot kyselyn tarkoituksesta sekä tietojen julkaisemisesta niin, ettei asiakas ole niistä tunnistettavissa ja asiakkaalla on mahdollisuus antaa vastauksensa kyselyyn.
- Asiakkaalle kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista.
- Kysely toteutetaan vuonna 2024

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

**Kiitos
mielenkiinnostanne.**

